



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem Martinem Kopou ve věci

žalobkyně: 1) K. P.
2) D. P.
obě X
obě zastoupeny obecným zmocněncem JUDr. P. B.
X

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
Křížová 1292/25, 225 08 Praha 5

v řízení o žalobě proti rozhodnutím žalované ze dne 15. 1. 2024, č. j. X, ze dne 2. 2. 2024, č. j. X, ze dne 5. 9. 2023, č. j. X, a ze dne 2. 2. 2024, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 15. 1. 2024, č. j. X, *se ruší* a věc *se vrací* žalované k dalšímu řízení.
- II. Ve vztahu k rozhodnutím žalované ze dne 2. 2. 2024, č. j. X, ze dne 5. 9. 2023, č. j. X, a ze dne 2. 2. 2024, č. j. X, *se žaloba odmítá*.
- III. Žalobkyni 1) *se nepřiznává* náhrada nákladů řízení.
- IV. Žalobkyně 2) a žalovaná *nemají právo* na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Žalovaná odňala první žalobkyni sirotčí důchod. A poté jí uložila povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu. Žalobkyně totiž podle žalované přestala být nezaopatřeným dítětem,

protože si přerušila středoškolské studium kvůli psychickým potížím. Z téhož důvodu žalovaná odňala vdovský důchod druhé žalobkyni. Také jí uložila vrátit přeplatek na něm. Soud se zabýval jen rozhodnutím o odnětí sirotčího důchodu první žalobkyni. Shledal ho nepřezkoumatelným, a proto ho zrušil. Nemohl se však z procesních důvodů zabývat všemi ostatními rozhodnutími, které žalovaná vydala na I. stupni a žalobkyně proti nim nepodaly námitky.

II. Rozhodnutí žalované a související skutkové okolnosti věci

2. První žalobkyně studovala na *Obchodní akademii X, Hotelové škole a jazykové škole s právem jazykové zkoušky X* („škola“). Konkrétně studovala kadeřnictví. Měla ovšem vážně psychické potíže – deprese a úzkosti. Proto se jednání se zástupci školy, kteří jí to doporučili, ze zdravotních důvodů rozhodla požádat o přerušení studia. Ředitel školy jí vyhověl a na dva roky jí od 18. 1. 2023 do 17. 1. 2025 studium přerušil.
3. První žalobkyně ovšem pobírala sirotčí důchod. Dne 18. 1. 2023 se proto vydala na Okresní správu sociálního zabezpečení Znojmo, kde předložila potvrzení o přerušení studia a potvrzení lékaře, doporučující přerušení. Žádala o další výplatu sirotčího důchodu, protože splňovala podmínku nezaopatřenosti podle § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Podle tohoto ustanovení platí, že nezaopatřeným dítětem je po ukončení povinné školní docházky i dítě do 26. roku věku, jestliže se *nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání pro nemoc*.
4. Okresní správa sociálního zabezpečení Znojmo ovšem požádala posudkového lékaře o posouzení zdravotního stavu první žalobkyně. Podle posudku ze dne 23. 5. 2023 („první posudek“) má první žalobkyně emočně nestabilní poruchu osobnosti. A není nezaopatřeným dítětem podle § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění. První posudek nedospěl k závěru, že by první žalobkyně byla z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu neschopná vykonávat výdělečnou činnost, jak toto ustanovení uvádí.
5. Žalovaná na základě prvního posudku vydala rozhodnutí ze dne 5. 9. 2023, č. j. X, kterým první žalobkyni odňala sirotčí důchod („rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu“). Podle § 52 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění sirotčí důchod totiž náleží pouze nezaopatřenému dítěti. A žalobkyně jím po přerušení studia již není. Nárok na sirotčí důchod jí proto zanikl dne 17. 1. 2023.
6. První žalobkyně podala proti rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu námitky. Tvrdila, že její zdravotní stav je dlouhodobě nepříznivý a neumožňuje jí soustavně se připravovat na budoucí povolání, ani vykonávat výdělečnou činnost. Doložila i lékařské zprávy od své psychiatryně. Namítala, že ji posudkový lékař nikdy nevyšetřil. Od 20. 11. 2023 se účastní diabetické behaviorální terapie („DBT“). Od smrti svého otce žije s matkou. Sirotčí důchod používala pro zabezpečení svých životních potřeb.
7. V námitkovém řízení proběhlo nové posouzení zdravotního stavu žalobkyně. Posudek ze dne 14. 11. 2023 („druhý posudek“) shledal u žalobkyně emočně nestabilní poruchu osobnosti. A dospěl ke stejnému závěru jako první posudek. První žalobkyně i podle druhého posudku není nezaopatřeným dítětem ve smyslu § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění.

8. Rozhodnutím ze dne 15. 1. 2024, č. j. X („námitkové rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu“), žalovaná jen změnila výrok rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu, pokud jde o adresu první žalobkyně. Ve zbytku však její námitky zamítla. Oporou jí byl druhý posudek.
9. V návaznosti na námitkové rozhodnutí žalovaná rozhodnutím ze dne 2. 2. 2024, č. j. X, uložila první žalobkyni vrátit přeplatek na sirotčím důchodu ve výši 69 746 Kč („rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu“). První žalobkyně proti tomuto rozhodnutí nepodala námitky.
10. Pokud jde o druhou žalobkyni, tak žalovaná kvůli ztrátě statusu nezaopatřeného dítěte u první žalobkyně vydala rozhodnutí ze dne 5. 9. 2023, č. j. X, kterým druhé žalobkyni odňala vdovský důchod („rozhodnutí o odnětí vdovského důchodu“). Následně rozhodnutím ze dne 2. 2. 2024, č. j. X, uložila druhé žalobkyni povinnost vrátit přeplatek na vdovském důchodu ve výši 80 380 Kč („rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na vdovském důchodu“). Druhá žalobkyně ani proti jednomu z těchto rozhodnutí nepodala námitky.

III. Žaloba a vyjádření žalované

11. **První žalobkyně** označila za nesprávný právní názor žalované, že již není nezaopatřeným dítětem ve smyslu § 20 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění. Stále se připravuje na budoucí povolání, protože studuje. Jen studium přerušila, neukončila ho. Doložila to rozhodnutím ředitele o přerušení studia. Žádá soud, aby si vyžádal její zdravotní dokumentaci vedenou u její psychiatryně. Z ní vyplývají zcela objektivní závěry o tom, že první žalobkyni *brání ve studiu nemoc*, pro kterou ho přerušila. Nelze jí klást za vinu, že v důsledku *nemoci* nemůže studovat a musela studium přerušit. Dostavuje se k psychiatrickým terapiím s cílem dosáhnout zlepšení svého zdravotního stavu, aby mohla poté pokračovat v přípravě na budoucí povolání studiem.
12. První žalobkyně dodává, že ji lékař žalované nikdy nevyšetřil. Její stav bagatelizoval a bez dalšího uzavřel, že jí nic nebrání ve studiu či výdělečné činnosti. Tento úsudek lékaře neodpovídá jejímu skutečnému zdravotnímu stavu, který vyžaduje soustavnou psychiatrickou léčbu. *Žalovaná ji při předložení rozhodnutí o přerušení studia nepoučila, že to povede k zániku nároku na sirotčí důchod.* Neměla důvod předpokládat, že žalovaná rozhodne po uplynutí téměř devíti měsíců o odnětí sirotčího důchodu.
13. První žalobkyně pak považuje za nespravedlivé rozhodnutí žalované o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu. Byl to jediný příjem první žalobkyně, která z něj hradila veškeré náklady na živobytí. Po odnětí sirotčího důchodu se dostavila na úřad práce za účelem registrace v evidenci uchazečů o zaměstnání. Úřad práce však tuto žádost odmítl, protože první žalobkyni s ohledem na rozhodnutí o přerušení studia považoval za nezaopatřené dítě připravující se na budoucí povolání. Stejně stanovisko první žalobkyně obdržela od pracovnice zdravotní pojišťovny. První žalobkyně je po odnětí sirotčího důchodu zcela bez příjmu.
14. Druhá žalobkyně taktéž se stejnou argumentací označuje za nesprávný závěr žalované, že první žalobkyně není jejím nezaopatřeným dítětem. Nadále pečuje o nezaopatřené dítě, která je na ni ode dne odnětí sirotčího důchodu existenčně zcela odkázané. Druhé žalobkyni by proto nadále měla náležet dávka vdovského důchodu. Považuje také za nespravedlivé rozhodnutí žalované o povinnosti vrátit žalované přeplatek na vdovském důchodu. První žalobkyně řádně v lednu 2023 doručila žalované rozhodnutí o přerušení studia, avšak žalovaná dál vyplácela druhé žalobkyni vdovský důchod, který jí odňala až v září 2023.

Druhá žalobkyně měla za to, že nadále pečuje o nezaopatřené dítě, které se bude po zlepšení zdravotního stavu dál připravovat na budoucí povolání. *Žalovaná ji nepoučila, že její nárok na výplatu vdovského důvodu zanikne.* Neměla tedy důvod předpokládat, že žalovaná rozhodne po uplynutí téměř devíti měsíců o odnětí vdovského důchodu.

15. **Žalovaná** nejprve tvrdí, že pokud jde o rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu, rozhodnutí o odnětí vdovského důchodu a rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na vdovském důchodu, tak proti nim žalobkyně nepodaly námitky. Žaloba je proto proti nim nepřipustná. Podmínky přípustnosti žaloba splňuje jen ve vztahu k námitkovému rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu.
16. Jádrem sporu je podle žalované otázka, zda přerušení studia žalobkyně ze zdravotních důvodů dosahovalo takové intenzity, že byla neschopna vykonávat výdělečnou činnost. Součástí spisové dokumentace žalobkyně je i potvrzení o studiu ze dne 17. 1. 2023, kterým škola potvrzuje, že žalobkyně dne 17. 1. 2023 přerušila na vlastní žádost ze zdravotních důvodů studium s tím, že bude přerušeno nejdéle na dobu dvou let. Podle § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění je pro důvod přerušení studia právě ze zdravotních důvodů nezbytně nutné posouzení, zda žalobkyně z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu byla či nebyla schopna vykonávat výdělečnou činnost. Podle druhého posudku žalobkyně byla schopná vykonávat výdělečnou činnost. Ve smyslu ustanovení § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění tedy není nezaopatřeným dítětem. Proto jí nárok na sirotčí důchod po dobu přerušení studia nevznikl, byť žalobkyně sama pro důvod přerušení studia použila paradoxně právě zdravotní obtíže.

IV. Zadání třetího posudku

17. Soud požádal posudkovou komisi o nové posouzení zdravotního stavu (§ 4 odst. 2 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení), aby ověřil, zda žalobkyně opravdu nesplňuje kritéria pojmu nezaopatřeného dítěte podle § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění. Posudková komise svůj posudek vyhotovila dne 31. 7. 2024 („třetí posudek“; k jeho obsahu blíže viz část V. níže). Třetí posudek posudková komise zaslala i žalobkyni. Žalované ho poté zprostředkoval soud. Obě strany sporu ho tedy měly k dispozici před jednáním, které soud nařídil na 28. 8. 2024.

V. Jednání před soudem a provedení třetího posudku k důkazu

18. Dne 28. 8. 2024 se u soudu ve věci konalo jednání. V úvodu jednání obě strany odkázaly na svá dosavadní podání a krátce shrnuly svá stanoviska.
19. Soud se poté dotazoval žalované na její stanovisko k otázce použití § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Ze správního spisu totiž plynulo, že právě o toto ustanovení první žalobkyně opírala svůj nárok na další výplatu sirotčího důchodu, jakmile se dostavila 18. 1. 2023 na Okresní správu sociálního zabezpečení Znojmo, kde předložila potvrzení o přerušení studia a potvrzení lékaře. Soud proto zajímalo, proč se žalovaná vydala *jen cestou* § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění a nezkoumala, zda žalobkyně není *dítětem, které se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání pro nemoc*. Zástupkyně žalované k tomu konkrétní stanovisko nezaujala a postup žalované v tomto směru neosvětlila.

20. Soud se také dotazoval žalobkyně, zda mohou blíže doložit jejich tvrzení, že i podle úřadu práce byla první žalobkyně stále nezaopatřeným dítětem. Odpověděly, že tam jednaly osobně a žádný písemný výstup, který by mohly předložit, o tom nevznikl.
21. Soud poté přistoupil k dokazování. K důkazu provedl třetí posudek. Posudková komise se skládala z předsedkyně MUDr. K. H. a psychiatra MUDr. I. P. Žalobkyně se jednání posudkové komise neúčastnila. Posudková komise měla jako podklady k dispozici spis soudu, včetně kopie žaloby, rozhodnutí žalované i jejího vyjádření k žalobě, spis Okresní správy sociálního zabezpečení Znojmo, námitkový spis žalované, zdravotní dokumentaci praktické lékařky a zdravotní dokumentaci z psychiatrie v Nemocnici Znojmo.
22. Po shrnutí obsahu jednotlivých podkladů posudková komise v posudkovém zhodnocení uvádí, že v popředí dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobkyně je emočně nestabilní porucha osobnosti s depresivní symptomatikou. Žalobkyně zneužívala drogy. Psychiatricky se léčí od 17 let věku. Původně ve Znojmě, potom v Brně. Nadále probíhají úpravy psychiatrické medikace. Žalobkyně má pozastavené studium ze zdravotních důvodů, není schopna práce ani na krátký úvazek. Ladění je depresivní, nedá se odklonit. Je u ní značná afektivní labilita s občasným slzením. Mluví o pocitech úzkosti, které se střídají s apatií. Převažují však příznaky úzkosti. Na vyzvání přichází, spolupracuje. Ladění je pokleslé. Žalobkyně má depresivní vizáž. Psychomotorické tempo je zpomalené, odpovědi se zpožděním. Má pocity osamělosti a somatopsychické nedostatečnosti, nevykonnosti. Mívá poruchy spánku, nechutenství, obavy z budoucnosti.
23. Změna nálady žalobkyně bývá velmi výrazná a zásadně ovlivňuje celkový psychický stav. Objevují se pocity nadměrného smutku, stísněnost, sklon k plačtivosti, v některých případech celková apatie. Schopnost radosti je významně snížena. Převládá pesimistické myšlení, pocity vlastní zbytečnosti, pohrdání sebou, ztráta sebedůvěry a beznaděj při pohledu do budoucnosti. Myšlení je koherentní, katatymně (emocemi či vnitřními potřebami) zkreslené, bez bludné produkce. Poruchy vnímání se nezjistily. Efekt psychiatrické léčby je pouze podpůrný. Zmírňuje doprovodné depresivní či úzkostné příznaky. Poznávací schopnosti jsou v pásmu nižšího průměru. Vyšší reakční čas a pečlivost snižují výkonovou stránku a vypovídají o úzkostných rysech osobnosti. Na základě dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu lze předpokládat nižší pracovní výkonnost, sníženou kapacitu pro účelné jednání a efektivitu práce.
24. Třetí posudek následně popisuje léky, které žalobkyně užívá, její váhu, výšku, tlak a tep. Chování, komunikace, řeč, čtení a psaní jsou u ní přiměřené. Orientuje se místem, časem a osobou. Psychiatryně ve vyšetření z 25. 8. 2023 (pro účely posouzení invalidity) konstatuje *chronifikovanou depresivní symptomatiku* – zaplavení úzkostí a dalšími negativními emocemi. Objevují se obsedantní (nutkavé) myšlenky, zvýrazněná sociální úzkost, depersonalizace (odosobnění), snížená mentální výkonnost a nižší úroveň tzv. funkční schopnosti osobnosti. Zvýrazňuje se sebejistý, depresivní a impulzivně-borderline (hraniční) osobnostní styl. Vzhledem k úrovni osobnostní patologie, tendenci k nezvládnutí zátěžových situací a úrovni aktuálních depresivních příznaků se dá očekávat obtíž s plným využitím intelektového potenciálu. Pracovní potenciál je narušený, vymizelý ale podle posudkové komise není.
25. Třetí posudek odkazuje i na psychologické vyšetření z 8. 11. 2022, podle kterého jsou v popředí středně těžké depresivní příznaky. Nejzřetelněji psycholog vnímá problematické pojetí – pocity viny a ustrnutí v roli oběti. V propadech nálady a při úzkostech má žalobkyně tendenci k izolaci a uzavírání se do vlastního světa. Lze předpokládat určitou úroveň

osobnostní nezralosti v oblasti regulace emocí a reflexe problémů. Z hlediska diagnostikované hraniční poruchy psycholog vnímá nejzřetelněji emoční labilitu. Hraniční vztahová problematika nemusí být tak závažná. Žalobkyně má sebevražedné myšlenky, které mohou být také obrannou funkcí ve smyslu, že se v každé situaci najde východisko. Nezjistily se potíže psychotického okruhu. Může být problematické, že žalobkyně užívá THC ve větším množství. Celková intelektová úroveň je v nižším průměru. Doporučili jí psychoterapii zaměřenou na již přítomné zdroje, stabilizaci a podporu reflektivních funkcí.

26. Dne 18. 1. 2024 žalobkyni vyšetřila nová psychiatryně. Jedná se o třetí kontakt s psychiatrií. V 17 letech navštívila prvního psychiatra po pokusu o sebevraždu. Chodila tam asi rok a půl. Nesedli si. Poté chodila asi dva roky k jiné psychiatryni, naposledy tam byla 18. 12. 2023. Domluvila se s ní, že bude chodit někam jinam. Léčí se s emočně nestabilní poruchou. Je v programu DBT. Chodí tam asi 2 měsíce, ale pomáhá jí to. Ve 14 letech se poprvé pokusila o sebevraždu. Snědla moc prášků, ale nikdo to nezjistil. V minulosti ji rodiče týrali, bili ji, matka např. páskem. Byla problémové dítě a mama si myslela, že to bitím vyřeší. Hodně střídala školy, teď je to třetí škola. V 15 až 16 měla hodně divoký život. Dostala se do špatné party a začala užívat drogy. Hospitalizovali ji v roce 2022 cca 2 týdny v Psychiatrické nemocnici Kroměříž. Třikrát ji hospitalizovali ve Znojmě po sebevražedných pokusech (všechny impulzivního charakteru). Pár měsíců před maturitou utekla ze školy. Pak ukončila studium a přešla na kadeřnici, tam byla půl roku. Měli k ní super přístup, ale po půl roce jí navrhli přerušení studia. Proto ho má přerušené.
27. Posudková komise prostudovala i další nálezy ze třech psychiatrických ambulancí, které žalobkyně postupně navštěvovala. Po prostudování kompletní dostupné dokumentace konstatuje, že se u žalobkyně jedná o emočně nestabilní poruchu osobnosti s depresivními propady, která se pravidelně léčí na psychiatrii. Onemocnění splňuje kritéria dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Postižení ale nedosahuje takové tíže, že by žalobkyni neumožňovalo vykonávat výdělečnou činnost. Stav po dobu léčby u její druhé psychiatryně je celkem stálý, bez výraznějších výkyvů, bez nutnosti opakovaných zásadních změn v medikaci a bez nutnosti opakovaných hospitalizací. Žalobkyně se plně orientuje, bez závažných psychotických projevů. Ani lékařská vyšetření u další psychiatryně nepotvrzují těžké psychické postižení. Žalobkyně se podle ní orientuje, dokáže přiměřeně komunikovat. Je bez depresivity, bez spontánní bludné produkce, bez poruch vnímání, bez agrese. Chodí na DBT (dialektickou behaviorální terapii).
28. Třetí posudek proto shrnuje, že stav žalobkyně lze hodnotit jako poruchu osobnosti (středně těžké postižení). Jde o stav s podstatným narušením pracovního a společenského fungování. Opakuje se nezvládání situací. Žalobkyně vykazuje nepřizpůsobivé chování (drogy, absence ve škole). Žalobkyně je schopna práce ve zkráceném úvazku s menšími nároky na tělesné a duševní schopnosti. Podala žádost o invalidní důchod.
29. Podle třetího posudku nejde o dítě (do 26 let věku), které je ve smyslu § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu neschopné vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.
30. První žalobkyně ještě navrhla k důkazu posudek o invaliditě vyhotovený v řízení o její žádosti o invalidní důchod ze dne 14. 8. 2024. Plynou z něj hlediska zdravotního stavu první žalobkyně tytéž informace, jako ze třetího posudku. A jeho závěr zní, že *první žalobkyně je od 17. 9. 2020 invalidní v I. stupni invalidity*. Míra poklesu její pracovní schopnosti dosáhla 35 %.

31. Další důkazy soud neprováděl. Po závěrečném návrhu obou stran a krátkém přerušení vyhlásil tento rozsudek.

VI. Posouzení věci

a. Žaloba proti třem napadeným rozhodnutím je nepřipustná

32. Pokud jde o rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu, rozhodnutí o odnětí vdovského důchodu a rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na vdovském důchodu, pak musel soud dát za pravdu námitce žalovaného, že je žaloba proti nim nepřipustná.
33. První žalobkyně obdržela rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu dne 9. 2. 2024. Dostalo se jí v něm poučení o možnosti podat písemné námitky ve lhůtě 30 dnů ode dne následujícího po dni oznámení tohoto rozhodnutí. Námitky však nepodala.
34. Druhá žalobkyně obdržela rozhodnutí o odnětí vdovského důchodu dne 18. 9. 2023 a rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na vdovském důchodu dne 9. 2. 2024. V obou případech byla poučena o možnosti podat proti těmto rozhodnutím písemné námitky ve lhůtě 30 dnů ode dne následujícího po dni jejich oznámení. Námitky však nepodala.
35. Podle § 68 písm. a) soudního řádu správního je žaloba nepřipustná, nevyčerpal-li žalobce řádné opravné prostředky v řízení před správním orgánem, připouští-li je zvláštní zákon. To se přesně v případě výše uvedených rozhodnutí, která žalobkyně nenapadly zákonem předvídanými námitkami, stalo.
36. Proto soudu nezbylo, než výrokem II. tohoto rozsudku odmítnout žalobu v části mířící proti rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu, rozhodnutí o odnětí vdovského důchodu a rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na vdovském důchodu [§ 46 odst. 1 písm. d) soudního řádu správního].

b. Žalovaná nevysvětlila, proč žalobkyně není dítětem, které se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc podle § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění

37. Žaloba proti námitkovému rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu je ovšem přípustná a důvodná.
38. Podle § 20 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění se za nezaopatřené dítě se pro účely tohoto zákona považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže:
- a) se soustavně připravuje na budoucí povolání (§ 21 až 23 zákona o důchodovém pojištění),
 - b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo
 - c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat výdělečnou činnost. (zvýraznil soud).
39. Je jednoznačné, jak vyplynulo i z provedeného dokazování, že žalobkyně opravdu nesplňuje kritéria nezaopatřeného dítěte podle § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění. V tom měla žalovaná pravdu.

40. Soud ovšem ve správním spisu nepřehlédl, že první žalobkyně na počátku celého tohoto příběhu odkázala na § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, jakmile se dne 18. 1. 2023 dostavila na Okresní správu sociálního zabezpečení Znojmo s rozhodnutím o přerušení studia. Doložila tehdy ke svému stavu i lékařskou zprávu. V žalobě také nyní tvrdí, že jí „brání ve studiu nemoc“. Celé řízení se ovšem od návštěvy první žalobkyně na okresní správě v lednu 2023 vydalo cestou § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění. Rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu ani námitkové rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu přitom *nevysvětlují, proč by se na žalobkyni nedalo pohlížet jako na nezaopatřené dítě podle § 20 odst. 4 písm. b)*.
41. Podle soudu přitom *nelze vyloučit, že žalobkyně je dítětem po skončení povinné školní docházky, které se do 26. roku věku nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání pro nemoc*, jak § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění předvídá. Jak navíc vysvětluje odborná literatura, „k podmínkám v písmenech b), c) je třeba upozornit na jejich hmotněprávní rozlišení, které má svůj odraz i v oblasti prokázání některé z těchto podmínek: zatímco u písmena b) postačuje potvrzení ošetřujícího lékaře, u písmena c) – vzhledem k dlouhodobosti nepříznivého zdravotního stavu (...) – je nutný posudek lékaře okresní (Pražské) správy sociálního zabezpečení.“ (Voříšek, Vladimír. *Zákon o důchodovém pojištění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 99). První žalobkyně lékařské potvrzení doporučující přerušení studia kvůli její nemoci Okresní správě sociálního zabezpečení Znojmo předložila.
42. Žalovaná se ovšem v žádném ze svých rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu vůbec nezabývala použitím § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Nevysvětlila, proč žalobkyně nezaopatřeným dítětem podle tohoto ustanovení nemůže být. Nestalo se tak ani při jednání soudu, během kterého se na tuto otázku soud zástupkyně žalované dotazoval. Soudu se přitom nejví na první pohled jednoznačné, že by se toto ustanovení u první žalobkyně vůbec nedalo použít, resp. že by se v jejím případě dal použít jen § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění. Žalovaná si proto měla položit otázku, zda v případě první žalobkyně nepoužít § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Případně měla vysvětlit vztah mezi oběma dotčenými ustanoveními, a ozřejmit první žalobkyni, že jedinou správnou cestou je zde § 20 odst. 4 písm. c), a že první žalobkyně do rozsahu § 20 odst. 4 písm. b) nespadá.
43. Pokud žalovaná tedy pominula § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění a založila odnětí sirotčího důchodu jen na § 20 odst. 4 písm. c), pak je námitkové rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Soud ho proto výrokem I. tohoto rozsudku zrušil a vrátil věc žalované k dalšímu řízení.
44. Žalovaná se nyní bude muset zaměřit na použitelnost § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění na situaci první žalobkyně, tj. na otázku, zda žalobkyně (ne)splňuje jeho kritéria. Případně bude žalovaná muset vyložit *vztah mezi § 20 odst. 4 písm. b) a § 20 odst. 4 písm. c) zákona o důchodovém pojištění*. Závěry těchto úvah soud nyní nemůže předjímat. Jako první je musí učinit žalovaná. Její výklad (bude-li pro první žalobkyni negativní) soud poté bude moci přezkoumat z hlediska zákonnosti až k případné další žalobě.

VII. Závěr a náklady řízení

45. Soud tedy z výše uvedených důvodů výrokem I. zrušil námitkové rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu a věc vrátil žalované k dalšímu řízení, kde ji váže právní názor plynoucí z tohoto rozsudku (§ 78 odst. 1, 4 a 5 soudního řádu správního). Žalovaná v dalším řízení také zahrne důkazy provedené před soudem mezi podklady pro nové rozhodnutí (§ 78 odst. 6 soudního řádu správního).
46. Výrokem II. tohoto rozsudku ovšem soud pro nepřipustnost odmítl žalobu v části mířící proti rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na sirotčím důchodu, rozhodnutí o odnětí vdovského důchodu a rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek na vdovském důchodu [§ 46 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 68 písm. a) soudního řádu správního]. *Soud v tomto řízení nemůže předjímat, jaké dopady na tato rozhodnutí bude mít zrušení námitkového rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu* (obzvláště pokud by žalovaná v dalším řízení dospěla nakonec k názoru, že první žalobkyně je nezaopatřeným dítětem podle § 20 odst. 4 písm. b) zákona o důchodovém pojištění).
47. Výroky o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 soudního řádu správního. První žalobkyně byla sice úspěšná v části žaloby mířící proti námitkovému rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu. Žádné náklady řízení si však nevyčísila, proto jí je výrokem III. tohoto rozsudku soud nepřiznal. Žalovaná pak byla v této části neúspěšná, proto jí právo na náhradu nákladů řízení nevzniklo. Podle § 60 odst. 3 soudního řádu správního pak žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, byla-li žaloba odmítnuta. Z těchto důvodů soud výrokem IV. tohoto rozsudku rozhodl, že druhá žalobkyně a žalovaná nemají právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení podat kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu. *Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti tomuto rozsudku odmítne pro nepřijatelnost, pokud nebude svým významem podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele.* V řízení o kasační stížnosti musí stěžovatele zastupovat advokát. To neplatí, pokud má stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které se vyžaduje pro výkon advokacie.

Brno, 28. srpna 2024

Martin Kopa, v. r.
samosoudce